

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ З ЇЇ ОСОБЛИВОСТЯМИ, ЗДІБНОСТЯМИ І ВЛАСТИВОСТЯМИ

УДК 37.036.5/159.95+373/378.147

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-10>**Борінштейн Євген Русланович**доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльностіДержавного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-0323-4457

ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ: ЦІННІСНІ ІНСАЙТИ ТА ЗНАЧЕННЯ МОРАЛІ

Актуальність дослідження. Проблеми творчого розвитку особистості – найважливіші у сучасному суспільстві, практична реалізація яких багато в чому визначається діалектичним дослідженням особливостей екзистенції творчої особистості, на основі якої тільки й можливий глобальний прогрес. Нове суспільство неможливо без нової людини в основі якої лежить творча особистість та її самореалізація, міра інновацій соціокультурного життя, якість діяльності і характер системи потреб, обумовлені рівнем активності особистості.

Рушійна сила людства – це творчі особистості. Створення системи розвитку творчої особистості є нагальним завданням наукового знання. Незважаючи на значну кількість досліджень сьогодні немає цілісної концепції самореалізації творчої особистості. Не розроблені питання про джерела і детермінанти творчості, взаємозв'язку особистості і творчості, немає єдиного уявлення про поняття творчого потенціалу особистості.

Дана робота спрямована на вивчення можливостей концептуального осмислення творчої особистості, її соціокультурних основаній в суспільстві XXI століття, що трансформується.

Мета дослідження – проаналізувати системні складові творчої особистості у діалектичній площині ціннісних інсайтів та значення моралі. **Об'єктом дослідження** є уявлення людини як творчої особистості. **Предметом дослідження** можемо виділити діалектичне розуміння творчої особистості як особливої форми буття людини в світі соціокультурного, засноване на ціннісних інсайтах і категоричному імперативі моралі.

Теоретико-методологічні основи дослідження. Теоретичною основою дослідження є: ідеї античної діалектики і подальшої діалектичної традиції про роль пайдейї в розвитку людини та її особистісного потенціалу; розуміння значення цінностей і моралі щодо традиції німецької класичної філософії. Методологічною основою роботи виділимо методи діалектичної філософії: єдності логічного та історичного, сходження від абстрактного до конкретного та системний підхід.

Результати дослідження. Вибір творчого життєвого шляху правомірно розглядати як рефлексивну діяльність, спрямовану на самоорганізацію творчої особистості в різновекторному соціокультурному середовищі. Формування діалектики в античній філософії створює основу для становлення методології дослідження феномену людини творчої, зокрема вчення про пайдейю дозволяє розглядати формування творчої особистості в Стародавній Греції. Фундамент роботи становить осмислення феномену творчої особистості в контексті онтологічного та екзистенціального підходів до питання про її місце в реаліях соціокультурно-

го. При цьому розкривається як метафізичний характер взаємозв'язку творчої особистості і універсумів соціуму і культури, так і проблема актуалізації людини в якості суб'єкта креативної діяльності в сучасному суспільстві. Показана значущість ціннісних інсайтів та моралі у формуванні сучасної творчої особистості.

Ключові слова: людина, особистість, творча особистість, філософія творчої особистості, соціокультурне, трансформація, цінності, ціннісні інсайти, мораль, суспільство, гуманізм, штучний інтелект.

Вступ. Проблема творчості є актуальною для всього соціогуманітарного знання насамперед тому, що сучасне суспільство націлене на інновації, а, отже, зацікавлене в оволодінні тими способами, засобами і механізмами цілеспрямованої діяльності людини, які забезпечують перетворення всього суцього і створення елементів нового, інноваційного. Саме тому філософія вивчає сутність творчості, соціологія – роль творчості в суспільстві та її вплив на особистість за всіма показниками, психологія – психологічні параметри і стадії творчого процесу, педагогіка – механізми формування творчих здібностей людини, культурологія – творчість в якості цінності, ступінь затребуваності якої різна в різних типах і видах культури, мистецтвознавство – особливості творчості видатних художників, поетів, композиторів і так далі. Однак загальноприйнятий погляд на те, що здатність до творчості, до творення нового – це завжди затребувана суспільством здатність, не вписується в реалії суспільства споживання, яке орієнтоване на усередненого і пасивного споживача готових матеріальних і духовних продуктів. Як поєднуються масова та інноваційна культури – одна з головних проблем сучасності.

Необхідно розуміти, що особистість реалізує життєвий шлях в соціокультурному середовищі, яке надає численні можливості для самореалізації творчої особистості. Філософська традиція вивчення творчої особистості передбачає зосередження уваги на здатності людини мислити діалектично, розуміючи необхідність вирішення проблем на рівні створення системи, а для цього необхідно враховувати історичний досвід античної пайдейї, німецької класичної філософії як школи діалектичного мислення.

Дана робота спрямована на пізнання діалектичної природи творчої особистості як складної соціокультурної суперсистеми, основу якої становить інсайтне мислення, що базується на ціннісних інсайтах. При цьому життєво необхідною є базисна основа творчої особистості у вигляді категоричного імперативу моралі.

Мета дослідження. Проаналізувати системні складові творчої особистості у діалектичній площині ціннісних інсайтів та значення моралі.

Завдання дослідження:

- визначити провідні тенденції в розумінні творчої особистості в історико-філософській системі координат;
- виявити специфіку значення соціокультурного у контексті дослідження творчої особистості;
- простежити трансформацію розуміння творчої особистості в умовах розвитку сучасного суспільства;
- експлікувати ціннісні інсайти творчої особистості;
- встановити роль моралі як системоутворюючого чинника особистісного творчого потенціалу в умовах сучасного техногенного суспільства та популяризації штучного інтелекту.

Об'єкт дослідження – уявлення людини як творчої особистості. **Предмет дослідження** – діалектичне розуміння творчої особистості як особливої форми буття людини в світі соціокультурного, засноване на ціннісних інсайтах і категоричному імперативі моралі.

Теоретико-методологічні основи дослідження. Теоретичною основою дослідження є: ідеї античної діалектики і подальшої діалектичної традиції про роль пайдейї в розвитку людини та її особистісного потенціалу; розуміння значення цінностей і моралі щодо традиції німецької класичної філософії.

Методологічною основою роботи є методи діалектичної філософії: єдності логічного та історичного, сходження від абстрактного до конкретного. Особливе значення для дослід-

ження має логічний аналіз ціннісної основи у формуванні творчого потенціалу людини, а також системний підхід, який дозволяє розглядати взаємодію між творчою особистістю і соціокультурним.

Результати дослідження. Становлення діалектичної інтерпретації системи творчої особистості своїм корінням сягає в особливі світовідчуття і самопізнання людини в Стародавній Греції, в якій з'явилася величезна кількість творчих особистостей, які заклали фундамент філософії, медицини, педагогіки і безлічі наук і мистецтв.

Вже у філософії Зенона Елейського виявлені апорії як нерозв'язні проблеми. Ці апорії згодом намагалися вирішити і філософи, і натуралісти, і математики. Апорія «Стріла» дозволила Р. Декарту шукати способи розуміння того, що відбувається зі стрілою в нескінченно малу мить, і в нескінченно малому просторі, і це привело Декарта до відкриття диференціального числення. Даний факт – лише один із прикладів з історії творчих відкриттів, які були стимульовані давньогрецькою діалектикою.

Такий прогрес, з нашої точки зору, багато в чому пояснюється особливостями формування людини у всій системі соціокультурних відносин, в виховання. У Греції не використовували поняття «культура», але було дуже сміливе поняття «пайдейя», сенс якого найбільш повно розкритий на початку XX століття в працях німецького вченого В. Йегера [1–3]. Грецька пайдея і створювала неповторні умови та можливість для формування творчих особистостей. Хоча поняття «особистість» стали використовувати набагато пізніше давньогрецьких часів, але факт появи творців філософії і наук говорить про те, що можна по праву стверджувати, саме в античності відбувається становлення творчих особистостей і вже існує феномен творчої особистості.

Тим самим, грецька філософія залишається джерелом і орієнтиром для вибудовування системи освіти, в якій можливий оптимальний розвиток творчих здібностей людини. Грецька пайдея – це історично унікальний досвід феномена творчості, що проявився у всіх областях людської діяльності і пізнання: ніколи не було в історії такої концентрації творчих особистостей – мислителів, вчених, письменників, художників, як у Стародавній Греції. Цей досвід свідчить не тільки про обдарованість народу, але про сукупність факторів, які створюють феномен творчості – демократичні принципи соціуму, стимулювання дискусій, діалогізм в навчанні, безпосередня спадкоємність у розвитку школи і спілкування вчителя з учнями, усне наставництво. В. Йегер зробив висновок про те, що «Платон першим побачив сутність філософії у вихованні нової людини» [1, р. 285], тобто, по суті, Платон вперше дав антропологічний напрямок розвитку філософії.

З нашої точки зору, пайдея дозволяє адекватно говорити про формування творчої людини в Стародавній Греції, а вслід за цим процесом відбувається і формування творчої особистості. Хоча думки філософів, соціологів, психологів розходяться в оцінці того, чи можна говорити про проблему особистості в давньогрецький період, але сам по собі факт існування Анаксагора, Зенона, Піфагора, Платона, Аристотеля, десятків великих мислителів говорить про їх особистісному прояві в історії. Саме в грецьких містах-полісах народжувалися багато наук, тому ми маємо право говорити про феномен творчої особистості в античний період.

Давньогрецька філософія була методом, який дозволив знайти в кожному предметі пізнання внутрішні протиріччя, що стало фундаментом розвитку критичного мислення наступних століть. Завдання осмислення особистості та творчості ще безпосередньо не сформульовані, але вони ж приховані в проблематиці мислення пізнання. У сучасній науці усталилося зіставлення двох понять «мислення» і «творчості», що говорить про близькість суті понять, в яких створюється новий світ, розкривається повнота буття. У проблемі творчості важливим моментом є органічна єдність предмета творчості з буттям, так як він є способом пізнання буття, розкриття його латентних значення. Тому для досліджень людини творчої необхідно виявити сутність процесу мислення, в якому формується знання про дійсність. Передумови діалектичної інтерпретації феномена творчої особистості розкриваються у виявленні становлення буття і мислення, діалектики індивідуального мислення і світу ідей, діалогічності

процесу формування людини. Завдяки цьому виникла можливість пізнавати людину у всій повноті його сутності. Так, Геракліт, позначаючи дійсність як процес, формує новий підхід до пізнання, ніж його попередники. Сутність даного підходу полягає в тому, що філософсько-теоретичне мислення усвідомлює відносність зафіксованого образу предмета, вказуючи на його сутнісно суперечливий стан. Виявилось, що насправді предмет розгортається тільки в діалектичному пізнанні, в якому свідомість людини перестає зливатися з готівковим буттям, з догматично-фіксованими поняттями. Воно розглядає предмет пізнання ззовні. Діалектичний метод проявляється у виявленні протилежностей в єдиному предметі, які в своїй сутності тотожні і є початками. Величезний крок у дослідженні мислення і буття дозволив виявити постійне становлення дійсності, і відповідно самого творчого пізнання. Однак наївна форма і натуралізм філософії Геракліта не дозволили повною мірою розкрити проблематику людини творчої. Переломним моментом становлення діалектичної інтерпретації феномена творчої особистості в античній філософії став класичний період, в якому в явному вигляді виявляється осмислення феномена пайдейї, як прагнення до формування повноцінної людини.

У філософії Сократа, Платона і Аристотеля розгортається єдина лінія досліджень, в яких виявляється концепція формування цілісної людини. Об'єктивні норми і закони, які відкривалися Сократом, Платоном і Аристотелем, є шляхом їх духовного розвитку, прояву феномену людини творчої. У їхніх працях проблема творчості людини вирішується включенням в цей процес етичної складової людської діяльності. Виховання людини нерозривно пов'язувалося з поняттям чесноти. Саме в цей період виявляється соціальний аспект людського пізнання, в якому індивідуальна особистість нерозривно пов'язана з єдиним світом ідей. У філософії Сократа, Платона підкреслена діалогічність процесу пізнання, з якої розгортається проблематика діалектики людини і соціальної цілісності.

З необхідністю стародавні греки повинні були глибоко досліджувати проблеми мислення і пізнання, щоб розкрити сутність творчої людини. Сократ є першим прикладом філософа, який прагнув донести до оточуючих «справжню форму людини» [1, р. 23]. У філософському пошуку він вказує на нездатність розумового мислення подолати внутрішні протиріччя, які виникають з необхідністю в прагненні пізнати наявне буття. Визначення взаємозв'язку ціннісно-коректного пізнання з дійсністю є центральною проблемою класичного періоду античної філософії. У своїй філософії Сократ знаходить конкретне обґрунтування системи пізнання людини в етичному вченні. Він прагнув пов'язати гносеологію з аксіологічним фундаментом людського буття. Внутрішня вимога людської сутності починає пізнаватися саме в античності, а саме в пайдейї. З цієї причини Сократ з необхідністю звертається до питання моралі [4, р. 18].

Найважливішим досягненням Сократа в руслі проблематики творчості і людини є його метод майевтики, спроба пізнання дійсності спільно з оточуючими. Він звертається до співрозмовників, щоб в їх особі звернутися до самої дійсності, до всієї її складної структури. Сократівський діалог вказує на те, що пізнання є соціально-обумовленим процесом [5], тому що саме єдність безлічі людей здатна пізнати предмет з усіма його взаємозв'язками з дійсністю. В філософії Сократа починає формуватися особистісне прагнення до пізнання власних здібностей, так як проблематика етики і моралі повинна бути пов'язана з особистісним аспектом. Як зазначає В. Йегер: «Сократ проголосив самовладання і самодостатність моральної особистості» [2]. Саме особистість стає конкретним проявом людини, і системою в якій вона формується є грецька пайдейя.

Феномен творчої особистості в античній філософії є вихідною точкою становлення розуміння особистості в подальшому.

Дослідження творчої особистості вимагає ретельного розгляду діалектики творчості. Задля розкриття цього питання необхідно звернутися до концепції творчості в соціокультурній системі життєзабезпечення, так як вона містить в собі потенціал, що виявляє діалектичний зв'язок окремо взятої людини, суспільства, соціуму, культури і прояви творчого начала.

Здатність до творчості у людини виникла в процесі трудової діяльності на початку розвитку Homo sapiens. У міру пізнання закономірностей навколишнього світу і ускладнення тех-

нологій можливості творчості все більше зростали. Сьогодні виділяють творчість в кожній галузі виробництва, науки, мистецтва і так далі, саме тому поняття «творчість» володіє широким різноманіттям трактувань. Вона аналізується і як культурно-історична функція розвитку живої і неживої природи, суспільства; і як основна сфера діяльності наукового і художнього середовища; і як компонент будь-якої людської діяльності, що вимагає прийняття рішень в ситуації невизначеності, неоднозначності. Творчість присутня в самих різноманітних областях діяльності, які об'єднує те, що успішний результат має на увазі щось якісно нове і цінне. Тому ми розглядаємо **творчість** як створення якісно нових матеріальних і нематеріальних цінностей, відзначених інноваційністю, оригінальністю і суспільно-культурно-цивілізаційною унікальністю.

Творчість не є унікальною рисою деяких талановитих чи вмілих людей, але це здатність, якою володіють усі люди. Підкреслимо, що є люди з найбільш розвиненим творчим мисленням, і це часто пояснюється типом особистості, впливом навколишнього середовища або тим, що вони вчилися і працювали над поліпшенням тих звичок або навичок, які дозволяють вести більш творче життя. Творча людина виділяється своєю оригінальністю, здатністю до інновацій. Творчість може бути застосовано в будь-якій області або сфері. Для творчої людини найважливішою якістю є постійний розвиток творчого мислення. Під **творчим мисленням** ми розуміємо здатність придумувати щось нове, перетворювати навколишні нас предмети інноваційним способом. Творче мислення на стадії інновацій надає можливість людині реалізувати свій творчий потенціал, який починає проявлятися як відповідь на потребу в створенні нових соціокультурних цінностей для самореалізації своїх сутнісних сил.

В умовах глобалізації постійно спостерігається продукування нових ідей, соціокультурних проектів і технологій, що набуває аксіологічний і онтологічний статус лише при реалізації творчих задумів особистості, зростає потреба в осмисленні відкритих питань актуалізації індивідуальних талантів.

У зв'язку з цим для розкриття багатоаспектної проблеми реалізації творчої особистості особливу важливість знаходить системне розуміння проблеми, можливе і передбачуване в філософії. Саме в рамках філософії творчої особистості, що враховує соціокультурні реалії, можливе об'єднання онтологічного, етичного та екзистенціального засад творчої особистості. Взаємозумовленість даних ракурсів (в поєднанні з аксіологічним і естетичним) проявляється в ціннісному фонді соціуму.

Об'єктно-суб'єктна природа творчої особистості розвивається і функціонує в якості складної відкритої соціокультурної суперсистеми, основні компоненти і механізми якої схильні до неминучих трансформацій, що дозволяє продукувати інновації спрямовані на поліпшення життєво-побутових специфікацій суспільства. Значною мірою життєздатність будь-якого суспільства обумовлена практичними досягненнями від інноваційних ідей до технологій.

Проблема творчої особистості в контексті життя в суспільстві полягає в можливостях найбільш повної реалізації і самореалізації її талантів. Дана фактологія заснована на розумінні значення і ролі інсайтів в практичному полі діяльності творчої особистості. Інсайт, або раптове розуміння того, як можна вирішити проблему («Еврика!»), відкриття принципу її вирішення, в науці розглядається як центральноутворюючий сегмент креативного процесу [6–8]. Тобто, йдеться про продуктивну креативність. Тому ми визначаємо **інсайт** як продуктивну креативність інтелектуального процесу творчої особистості, засновану на соціокультурних реаліях, яка не пов'язана з минулим досвідом.

З нашої точки зору ціннісними інсайтами творчої особистості є: інтуїція, уява, мрія, емоція, натхнення, інтелект, талант, обдарованість, геніальність. Але все це не буде мати ніякого значення, коли ми не будемо орієнтуватись у нашій діяльності на категоричний імператив моралі. Але у сучасному суспільстві впровадження штучного інтелекту як загальної цінності знищує людяність, розуміння моралі, гуманістичну складову творчої особистості.

Тому ми розуміємо **творчу особистість** як складну соціокультурну суперсистему, базисом якої є інсайтне мислення, що базується на ціннісних інсайтах і категоричному імперативу

моралі. Звідси вся складність і значущість етичного та екзистенціального аспектів реалізації творчого потенціалу особистості в сучасному суспільстві. Обидва аспекти безпосередньо пов'язані з світоглядними підставами смисложиттєвої картини світу особистості та її творчим самовизначенням через посередництво об'єктивних цінностей і розуміння значущості моральних складових результатів творчої діяльності.

Висновки.

1. Визначення сутності творчості пов'язане з соціокультурним контекстом її реалізації, який детермінує багатозначність і різноспрямованість творчої діяльності. Складна глобальна природа сучасної творчості проявляється не тільки в тому, що вона уявляє собою створення принципово нового – нових ідей і образів, нових форм соціального життя, нових предметів побуту і технологій, але і в тому, що вона реалізується на різних рівнях соціокультурної реальності.

2. Творчий потенціал, будучи системоутворюючим фактором творчої особистості, спочатку виступає вихідним моментом самореалізації індивіда і включає в себе наступні основні елементи: внутрішню схильність, бажання і здатність до творчої діяльності. Важливо відзначити, що всі вони повинні існувати в якості системної цілісності, всі складові якій взаємообумовлюють один одного. Творчий потенціал за своєю суттю є основою самовираження особистості, в ході якого людина досягає нового рівня життєдіяльності, беручи участь в перетворенні смисложиттєвих цінностей на фундаменті гуманістичних початків і моралі.

3. У сучасному суспільстві, що трансформується, необхідно виявлення сукупності дій творчої особистості, які забезпечують збереження нею своїх унікальних ціннісно-цільових орієнтацій і способів ефективного реалізації творчої інтенції в різних соціокультурних контекстах, ґрунтуючись на ціннісних інсайтах.

4. Філософія творчої особистості формує певний тип свідомості, сприяє його трансформації в контексті глобалізації сучасної картини світу, стає за своєю суттю базисом відповідного світоглядного комплексу (відповідно, пізнавальної та світоглядної домінанти епохи) і в той же час не замикається в рамках виявляється світоглядної системи, стаючи фактором перетворення будь-якої складної соціокультурної суперсистеми, переходу її в нову якість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Jaeger Werner. *Paideia: The Ideals of Greek Culture: Volume I: Archaic Greece: The Mind of Athens*. Publisher: Oxford University Press, 1986. 544 p.
2. Jaeger Werner. *Paideia: The Ideals of Greek Culture. Volume II: In Search of the Divine Center*. Publisher: Oxford University Press, 1986. 464 p.
3. Jaeger Werner. *Paideia: The Ideals of Greek Culture. Volume III: The Conflict of Cultural Ideals in the Age of Plato*. Publisher: Oxford University Press, 1986. 384p.
4. Zappen J. P. *The rebirth of dialogue: Bakhtin, Socrates, and the rhetorical tradition*. SUNY Press, 2004. 237 p.
5. Brogan B. R., Brogan W. A. The Socratic questioner: Teaching and learning in the dialogical classroom. *The Educational Forum*. Taylor & Francis Group, 1995. Volume 59. №. 3. P. 288–296.
6. R.Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press. 1988.
7. Davidson J. The role of insight in giftedness // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press. 1988. P. 201–222.
8. Gruber H., Devis S. Inching our way up Mount Olympus: the evolving-systems approach to creative thinking // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press. 1988. P. 243–270.

REFERENCES

1. Jaeger Werner. (1986). *Paideia: The Ideals of Greek Culture: Volume I: Archaic Greece: The Mind of Athens*. Publisher: Oxford University Press. 544 p.
2. Jaeger Werner. (1986). *Paideia: The Ideals of Greek Culture. Volume II: In Search of the Divine Center*. Publisher: Oxford University Press. 464 p.

3. Jaeger Werner. (1986). *Paideia: The Ideals of Greek Culture. Volume III: The Conflict of Cultural Ideals in the Age of Plato*. Publisher: Oxford University Press. 384 p.
4. Zappen, J. P. (2004). *The rebirth of dialogue: Bakhtin, Socrates, and the rhetorical tradition*. SUNY Press. 237 p.
5. Brogan, B. R., & Brogan, W. A. (1995). The Socratic questioner: Teaching and learning in the dialogical classroom. *The Educational Forum. Taylor & Francis Group*. Vol. 59. №. 3. P. 288–296.
6. R. Sternberg, T. Tardif (eds.). (1988). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press.
7. Davidson, J. (1988). The role of insight in giftedness // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press. P. 201–222.
8. Gruber, H., & Devis, S. (1988). Inching our way up Mount Olympus: the evolving-systems approach to creative thinking // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge. Cambridge University Press. P. 243–270.

Borinshtein Yevgen Ruslavovych

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,

Head of the Department of Philosophy,

Sociology and Management of Sociocultural Activities

The state institution “South Ukrainian National Pedagogical University

named after K. D. Ushynsky”

26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine

orcid.org/0000-0002-0323-4457

PHILOSOPHY OF THE CREATIVE PERSONALITY: VALUE INSIGHTS AND THE MEANING OF MORALITY

Relevance of the study. *Problems of creative development of the individual are the most important in modern society, the practical implementation of which is largely determined by dialectical research of the features of the existence of a creative personality, on the basis of which only global progress is possible. A new society is impossible without a new person who is based on a creative personality and its self-realization, the measure of innovations in socio-cultural life, the quality of activity and the nature of the system of needs determined by the level of activity of the individual.*

The driving force of humanity is creative individuals. Creating a system for developing a creative personality is an urgent task of scientific knowledge. Despite a significant amount of research, today there is no complete concept of self-realization of a creative person. Questions about the sources and determinants of creativity, the relationship between personality and creativity have not been developed, and there is no single idea of the concept of creative potential of the individual.

This work is aimed at studying the possibilities of conceptual understanding of the creative personality, its socio-cultural basis in the transforming society of the XXI century.

The aim of the study is to analyze the systemic components of a creative personality in the dialectical plane of value insights and the meaning of morality. **The object of research** is the representation of a person as a creative person. **The subject of the research** is the dialectical understanding of the creative personality as a special form of human existence in the sociocultural world, based on value insights and the categorical imperative of morality.

Theoretical and methodological foundations of the research. *The theoretical basis of the research is: the ideas of ancient dialectics and further dialectical tradition about the role of paideia in the development of Man and his personal potential; understanding the meaning of values and morals in relation to the tradition of German classical philosophy. The methodological basis of the work is the methods of dialectical philosophy: the unity of logical and Historical, the ascent from the abstract to the concrete, and a systematic approach.*

Research results. *It is legitimate to consider the choice of a creative life path as a reflexive activity aimed at self-organization of a creative person in a multi-vector sociocultural environment. The formation of dialectics in ancient philosophy creates the basis for the formation of a methodology for studying the phenomenon of creative man, in particular, the doctrine of paideia*

allows us to consider the formation of a creative personality in Ancient Greece. The foundation of the work is the understanding of the phenomenon of creative personality in the context of ontological and existential approaches to the question of its place in the realities of sociocultural. This reveals both the metaphysical nature of the relationship between the creative personality and the universes of society and culture, and the problem of actualizing a person as a subject of creative activity in modern society. The significance of value insights and morals in the formation of a modern creative personality is shown.

Key words: *person, personality, creative personality, philosophy of creative personality, sociocultural, transformation, values, value insights, morality, society, humanism, artificial intelligence.*

Дата надходження статті: 12.10.2025

Дата прийняття статті: 26.10.2025

Опубліковано: 26.12.2025